

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елисавета Бояджиева

за дисертационния труд на Ирина Стрикова,

Показателните именни фрази като анафорични средства в новогръцкия език

Трудът на Ирина Стрикова се състои от 180 стандартни страници текст, 10 страници библиография и 7 страници списък на материалите и интернет източници.

Като цяло, трудът е издържан в теоретичната рамка на когнитивната лингвистика. Евристичността при избора на темата е предопределена от два фактора – липсата на изследвания на показателните именни фрази като анафорични средства в новогръцкия език и използването на относително новата форма на когнитивен методологичен подход, съчетан с елементи от корпусна лингвистика при анализа на емпиричния материал.

Основният обект на изследване са условията на конкуренция при употребата на два типа анафорични изрази, а именно – на новогръцките именни фрази с детерминатор демонстратив в сравнение с определените именни фрази, съдържащи детерминатор-член. Във фокуса на анализа са показателните именни фрази, съдържащи демонстратива *αυτός/εκείνος, -ή, -ό*, но се разглеждат и такива, в които демонстративът е представен от формата, *-η, -ο*.

Авторката си поставя 5 основни цели. Според мен изброените цели са прекалено фрагментизирани и могат да бъдат сведени до две основни – идентифициране на функциите на показателните ИФ, което обединява цели 1. 2. и 4., и употреба на показателните ИФ в сравнение с определителните ИФ, обединяваща цели 3. и 5. Последващите 8 задачи, конкретизират в детайли поставените цели. Тук мога да отбележа, че задачите логически произтичат от формулираните цели. Добре е експлицитно да се отбележи, че те са взаимосвързани (с. 6-7).

Емпиричният материал се състои от два типа корпус, което се налага поради порядката употреба на показателни ИФ в сравнение с определителните ИФ в новогръцкия език. Първият тип данни е основен и е съставен от публицистични

текстове, ексцерпирани от 83 електронно публикувани статии в периода 2007-2010 г., възлизащи общо на 77 927 думи, а вторият – текстове от различни жанрове – художествена литература, интернет сайтове и блогове, с цел постигане на по-голяма пълнота по отношение на употребата на показателните ИФ, което е добро решение от страна на авторката и дава по-добра основа за верифициране резултатите на анализа.

Емпиричните данни са първично електронно обработени с помощта на средствата на корпусната лингвистика при използване на програмата MMAX2 за аотиране на лингвистични данни, след което данните са трансформирани в екселова таблица, която позволява идентификацията на 257 показателни и 759 определителни фрази. Такъв модел осигурява точността на подбора на фразите и надеждността на проведеня квантитативен анализ, който е основата за проведеня в трета глава квалитативен анализ, чрез който се разграничават условията за употребата на показателните в сравнение с определителните анафорични фрази.

В първа глава авторката представя преглед на основните теоретични постановки, третиращи проблемите на анафората в текста. Разгледани са синтактичните, прагматичните и семантични подходи при интерпретирането на анафората като универсално средство в човешкия език за рефериране към познати или въведени в текста езикови единици. Особено внимание се обръща на когнитивните теории за анафората, и това е оправдано, тъй като съвкупността от критерии се използват в конкретния лингвистичен анализ.

Прави впечатление запознатостта на Стрикова както в ширина, така и в дълбочина не само със съществуващите класически, но също така и с най-новите когнитивните теории. Тя демонстрира и добра способност за критичен прочит на предлаганите теории. В резултат на прегледа Стрикова приема като теоретична рамка йерархията на дадеността на (Гундел, Хедберг и Закарски (1993), както и схващането на Чиаркос (2009) за демонстративите като средство за насочване вниманието на адресата към определени референти, които по една или друга причина са приемани за важни в развитието на текста. Много подробното описание на резултатите от други изследвания в други езици (например, в т. 2.2.3. с.38)

показва добрата информираност на авторката, но според мен такива описания не са релевантни спрямо конкретно поставената тема и могат или да бъдат съкратени или пропуснати, или да се посочи експлицитно какво от тези изследвания намира пряко приложение в конкретния анализ.

Не бих се съгласила с авторката, че понятията текст и дискурс могат да се използват синонимно в лингвистичния анализ (с.17). Смятам, че такова виждане, споделяно от Личева, Дачева и Корниш, би могло да е приемливо що се отнася до литературната теория, но в лингвистиката двете понятия са в йерархично отношение, като дискурсът е надредно понятие и включва текста.

На стр. 19 Стрикова цитира Корниш, като твърди, че анафората и дейксисът са „процедури за съгласуване моделите на текста“. И в този случай, според мен става въпрос за смесване на йерархични отношения, освен ако в оригинала не е уговорено друго, тъй като анафората е сама по себе си дейктично средство и е инклузивна по отношение на дейксиса.

Анализът в трета глава, която е централна според поставените цели, е последователен, логически непротиворечив и показва уменията на авторката да се справя със сложни езикови проблеми. Основните разлики в дистрибуцията на показателните и определителните фрази се определят в зависимост от статуса на анафората по показателите познат и активиран. Двата статуса са подробно разгледани в зависимост от начините на активиране в паметта или в текста. Интересна е корелацията, която авторката установява, а именно, че статусът *познат*, който се намира в дългосрочната памет се свързва с по-голямо линейно отстояние в текста, докато *активиран*, обратното, е разположен в краткосрочната памет и се появява в линейно близки позиции в текста. Авторката също установява, че основна функция на показателните ИФ е изразяването на контрастен фокус (с. 82).

Важна част от трета глава е корпусното изследване на показателните ИФ в анафорична функция според морфологичния тип на antecedента, категорията число и други морфологични показатели. В отделна част Стрикова разглежда номинализацията (с. 145), с която тя обозначава онези показателни ИФ, които имат за antecedент не-номинални фрази.

Изводите са изчерпателни и не повтарят текстове от анализа в предходните глави, което е много положително и показва аналитичните способности на авторката. Бих искала да отбележа обаче, че изчерпателността, която е позитивна характеристика на един научен труд, в конкретния случай е толкова детайлна, че елементите на синтез често се губят от текста, с други думи – липсват параграфи (или поне един параграф), които да дадат генерализирана, обобщена картина на резултатите на различните етапи от анализа.

Цитирането в текста е скрупулъзно и точно отразено в обширната библиография, а авторефератът точно отразява съдържанието на труда.

Накрая, имам и няколко забележки и един въпрос.

Първата забележка е по отношение наименоването на отделните части на труда. Части, обозначени с цифри, напр. 2.3. – не са глави, докато частите отговарят на традиционните глави, както твърди авторката на с. 12-13. Предлагам при подготовката на текста за печат авторката да спазва класическата рамка за оформяне на академичен текст на глави и подглави.

На стр. 34 цитирайки Гундел, Хедберг и Закарски (1993) авторката говори за фрази с нулев член в руския език. Какво се разбира под „нулев член“ в руския език, който е априори нулев. Липсата на член, която е значеща и променя значението на изказването, може да се назове нулев член в опозиция на определителен или неопределителен в езици като английски, но в руската граматична система изобщо няма член, т.е., не може да има и нулев член.

И един въпрос: терминът *определени ИФ* се употребява като противопоставен парадигматично на *показателни ИФ*. Може ли тогава двата типа да бъдат обединени от термина *определителни ИФ*, които се реализират в езика по два начина?

Забележките в становището по никакъв начин не намаляват научната стойност на предложения за защита труд. Те служат само като ориентир за авторката при подготовката му за публикуване и то само в онази си част, с която Стрикова би се съгласила.

В заключение смятам, че трудът *Показателните именни фрази като анафорични средства в новогръцкия език*, притежава всички качества на

дисертационен труд и ще гласувам положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Ирина Стрикова в направление 2.1. Филология, научна специалност Общо и сравнително езикознание (новогръцки език).

18. ноември 2017 г.

София

Подпис:

Доц. д-р Елисавета Бояджиева